

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตลอดจนถึงเพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยดำเนินการวิจัยตามวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) จากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุ โดยแบ่งเป็นเจ้าอาวาสและพระลูกวัดจำนวน ๒๔๘ รูป วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามถึงประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามสถานภาพ อายุ พรรษา การศึกษานักธรรม การศึกษาสายสามัญ และประสบการณ์ในการทำงานของ ซึ่งเป็นพระภิกษุที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน ๒๔๘ รูป ดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระเจ้าอาวาส มีจำนวน ๗๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๔ เป็นพระลูกวัดจำนวน ๑๗๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๖ มีอายุตั้งแต่ ๒๐ – ๓๐ ปี จำนวน ๘๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕ มีพรรษา ๑ – ๕ พรรษา จำนวน ๘๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๕ มีวุฒิการศึกษาสามัญอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๐๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๐ มีวุฒิการศึกษาทางธรรมอยู่ในระดับนักธรรมเอก จำนวน ๑๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๗ มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า ๕ ปี จำนวน ๘๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๗

๕.๑.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ความคิดเห็นของเจ้าอาวาสและพระลูกวัด เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านการศึกษา (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่ (๕) ด้านการสาธารณูปการ (๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์

จากการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการและด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

๑) ด้านการปกครอง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๓$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมากทุกข้อโดยข้อที่อยู่ในระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการจัดการบำรุงรักษาวัดให้เป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การเลื่อมใสศรัทธา ($\bar{X} = ๔.๓๕$)

๒) ด้านการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๖$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔) ด้านการเผยแผ่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๔$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อ

ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการเผยแผ่ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการทำบุญตักบาตร การทำกุศล ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา ($\bar{X} = 4.52$) ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕) ด้านการสาธารณูปการ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการสาธารณูปการ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.65$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น ต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามสถานภาพ คือ เจ้าอาวาส กับพระลูกวัด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

จากสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือ เจ้าอาวาสกับพระลูกวัด มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า เจ้าอาวาสกับพระลูกวัด มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาเป็นรายด้าน พบว่า เจ้าอาวาสกับพระลูกวัด มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงสนับสนุนการปฏิเสธสมมุติฐานในเบื้องต้น

๕.๒ อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีประเด็นในการอภิปรายผลจำแนกตามภารกิจการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้านได้แก่ (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านการศาสนศึกษา (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่ (๕) ด้านการสาธารณูปการ (๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ เพื่อการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีประเด็นการอภิปรายดังนี้

๕.๒.๑ อภิปรายผลประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

จากการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่า จะเป็นการปกครองทางด้านใดก็ มีความคิดเห็นในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวัชรชัย จารุธมฺโม (ศรีสุข) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน^๑ และยังสอดคล้องกับ พระวิฑูรย์ ฐานเมธิ (บุญพร้อม) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู” ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน^๒

^๑พระวัชรชัย จารุธมฺโม (ศรีสุข), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^๒พระวิฑูรย์ ฐานเมธิ (บุญพร้อม), “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

๑) **ความคิดเห็นด้านการปกครอง** จากการศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ พระครูโสภณพัฒนานุยุต และคณะ^๕ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาความพึงพอใจของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดแพร่ : กรณีศึกษาพระสงฆ์อำเภอเมืองแพร่” ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นที่มีต่อการปกครองของคณะสงฆ์อำเภอเมืองแพร่อยู่ในระดับมากทุกด้าน สำหรับการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ที่มีต่อการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดแพร่ ระหว่างเจ้าอาวาสและพระลูกวัดไม่แตกต่างกัน ส่วนในข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเห็นมากที่สุด คือ มีการจัดการบำรุงรักษาวัดให้เป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การเลื่อมใสศรัทธา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูพิศาลธีรธรรม ที่ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของวัดในอันที่จะพัฒนาให้เป็นระบบ และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาชุมชน การสร้างระบบให้เหมาะสมกับผู้อยู่อาศัยวัดนั้น ๆ และสังคมโดยรวม^๖ ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นในด้านการปกครองที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ คือ มีการจัดประชุมพระภิกษุและสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สารสำคัญของภารกิจแต่ละด้านและงานวิจัยของพระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร)^๕ ใจความว่า พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อ ความเปลี่ยนแปลงของสังคมอันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่ศาสนิกชน เช่นด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์เป็นต้น^๖ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหากมล โปร่งใจ (ขนฺธิโร) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป่าซางจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาประสิทธิภาพใน

^๕พระครูโสภณพัฒนานุยุต และคณะ, “ศึกษาความพึงพอใจของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดแพร่ : กรณีศึกษาพระสงฆ์อำเภอเมืองแพร่”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^๖พระครูพิศาลธีรธรรม, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^๕พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร), “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

^๖สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สารสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน, (ม.ป.ป.), (อัสสนา).

การบริหารงานคณะสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ในเขตอำเภอ ป่าซางมีประสิทธิภาพในการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง พระสงฆ์ในระดับปกครองขาดความสามัคคีและมีการเล่นพรรคเล่นพวกเพื่อผลประโยชน์ในการเลื่อนตำแหน่งสมณศักดิ์ด้วยซึ่งถือได้ว่าเป็นภาวะการเมืองในองค์กรทำให้ได้รับความยุติธรรมไม่เท่ากันในวงการสงฆ์ในปัจจุบัน” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร) ได้ทำการวิจัย “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการตามสถานะภาพของพระสงฆ์พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน มีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือการขาดการดูแลเอาใจใส่และพระสงฆ์ขาดความรู้ความสามารถในการปกครอง แนวทางการแก้ไข ควรดูแลพระสงฆ์ให้ทั่วถึงและส่งเสริมสนับสนุนให้การศึกษากับพระสงฆ์เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้พระสงฆ์มีประสิทธิภาพในการปกครอง” และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเทพรัตนสุธี ได้ศึกษา “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี” พบว่า ปัญหาที่สำคัญได้แก่ พระสงฆ์บางรูปไม่เข้าใจพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ และผู้ปกครองขาดการเปิดโอกาสให้พระภิกษุ สามเณร มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย^๕

สรุปโดยภาพรวม เมื่อคณะสงฆ์หรือผู้ปกครองสงฆ์ มีความเข้าใจเรื่องปัญหาต่างๆ แล้วหาแนวทางในการแก้ปัญหาให้ตรงจุดตรงประเด็นแล้ว สามารถรับรู้ปัญหาและวางแผนการดำเนินงาน ให้ผู้ได้บังคับบัญชา ปฏิบัติตามอย่างชัดเจนแล้ว ก็จะทำให้ แก้ไขปัญหาให้แก่ภิกษุสามเณรในด้านนี้ได้อย่างชัดเจนแล้วมีประสิทธิภาพ การทำงานที่จริงจังและมีการแจกงานประสานงานอย่างทั่วถึงกันเข้าใจงาน อีกทั้งยังสร้างความสมัคปรสามัคคีให้เกิดขึ้น ก็จะทำให้งานมีประสิทธิภาพอย่างดี

^๕พระมหากมล โปรงใจ (ขุนศิโร), “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป่าซางจังหวัดลำพูน”, รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (การเมืองและการปกครอง), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^๕พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร), “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

^๕พระเทพรัตนสุธี, “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

๒) **ความคิดเห็นด้านการศาสนาศึกษา** จากการศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งในปัจจุบันนี้การศาสนาศึกษาเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สารสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน ว่าวัดต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีมีการจัดตั้งสถานที่เรียนและส่งเสริมการเรียนการสอนต่อพระภิกษุสามเณรที่สนใจในการเรียนทั้งด้านบาลีและนักธรรม^{๑๐} และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจรัสพันธ์ ฐมมปสฺสฺส (นำประเสริฐ)^{๑๑} และพระครูปลัดสมชาย อภิวิมล ที่ได้ทำการศึกษา “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานการศึกษา จังหวัดจันทบุรี” ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานการศึกษา จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกเป็นแต่ละรายการพบว่า รายการที่ว่ามีการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในวัด ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาพระปริยัติธรรม มีการควบคุมเร่งรัดให้มีการเรียนการสอนนักธรรมในหลักสูตรนักธรรมตามคำสั่งมหาเถรสมาคม และมีการยกย่องและเชิดชูเกียรติแก่ผู้สอบนักธรรมได้ในแต่ละชั้น^{๑๒}

สรุปโดยภาพรวม ปัจจุบันทางวัดส่วนใหญ่ ไม่ค่อยได้สนใจในเรื่องของการศึกษาสำหรับเยาวชนและผู้สนใจในการเรียนรู้ ประกอบกับไม่สามารถจัดหางบประมาณมาใช้ในการดำเนินงานได้ จึงทำให้การดำเนินงานในด้านนี้ ไม่ค่อยได้รับความสนใจ อีกทั้งทรัพยากรด้านบุคคลก็ไม่ค่อยมี จึงจำเป็นต้องริเริ่มโครงการและต้องจัดสรรงานให้เป็นระบบ

๓) **ความคิดเห็นด้านการศึกษาสงเคราะห์** จากการศึกษา ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญศรี พานะจิตต์ ว่า การศึกษาสงเคราะห์ถือว่าเป็นบทบาทและภารกิจของภิกษุสงฆ์ที่สำคัญประการหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการสงเคราะห์ประชาชนด้านการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่น นอกจากการศาสนา

^{๑๐} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สารสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน, (ม.ป.ป.), (อีดสำเนา).

^{๑๑} พระมหาจรัสพันธ์ ฐมมปสฺสฺส (นำประเสริฐ), “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^{๑๒} พระครูปลัดสมชาย อภิวิมล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานการศึกษา จังหวัดจันทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

ศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา โดยแบ่งออกเป็น ๕ ประเภทคือ ๑. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ๒. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ๓. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ๔. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๕. โรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด^{๓๓} และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิฑูรย์ ฐานเมธิ (บุญพร้อม) การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนจบการศึกษาอื่นนอกจากศาสนศึกษา หรือสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน^{๓๔}

สรุปโดยภาพรวม การจัดการอบรมการศึกษาการเผยแผ่ศาสนายังเป็นเรื่องที่ยังต้องมีการพัฒนา และจำเป็นต้องหาทุนการพัฒนาการศึกษาอีกมาก เพราะปัจจุบันการศึกษาเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างมาก ดังนั้น การส่งเสริมให้มีการศึกษา เป็นการสงเคราะห์ประชาชนด้านการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาให้ผู้ที่มีความสนใจได้เข้ามาศึกษาและสามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ คณะสงฆ์จำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างใหญ่เพื่อที่จะทำให้คณะสงฆ์ได้เป็นที่พึ่งทางใจและด้านอื่นๆ แก่ประชาชน

๔) **ความคิดเห็นด้านการเผยแผ่** จากการศึกษา ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการเผยแผ่ธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งให้เห็นว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก พระสงฆ์ควรยึดถือการเผยแผ่เป็นหน้าที่หลักในการสืบทอดพระพุทธศาสนา ซึ่งตรงกับแนวคิดของ พระพุทธนา รมณิธมฺโม ให้ความหมายว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเผยแพร่ออกไปทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดการศึกษาและการพัฒนาตนเองไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม เป็นหน้าที่ของพุทธบริษัททุกฝ่ายที่จะต้องดำเนินการร่วมกันให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ที่มีหน้าที่ในการศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนจะต้องตระหนักในภาระหน้าที่เหล่านี้อย่างแท้จริง^{๓๕} สอดคล้องกับการวิจัยของ พระมหาอนันต์ ชย

^{๓๓} บุญศรี พานะจิตต์, **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐.

^{๓๔} พระวิฑูรย์ ฐานเมธิ (บุญพร้อม), “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^{๓๕} พระพุทธนา รมณิธมฺโม (แก้วกันหา), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจัดองค์กรคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, หน้า ๑๑๕.

เสโน (บรรจบพุดชา) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษางานเผยแผ่ของสมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณกมหาเถร)” จากผลวิจัยสรุปได้ว่า งานการเผยแผ่ของเจ้าประคุณสมเด็จพระธีรญาณมุนี เกิดจากจิตสำนึกที่จะสร้างบ้านเกิดให้มีความสุขความเจริญ และขยายไปสู่ความคิดหาทางช่วยเหลือปลดปล่อยความทุกข์ยากและความยากจนของ พลเมืองในชาติเดียวกัน งานการเผยแผ่เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการนำหลักพุทธธรรมมาพัฒนาบุคคลทั้งสองส่วน คือ ส่วนร่างกายและจิตใจ, ส่วนร่างกาย เน้นพัฒนาความสัมพันธ์กับปัจจัยสี่ ส่วนจิตใจ เน้นพัฒนาให้มีความรู้ มีศีลธรรม^{๖๖} นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระชนด นาคสุวรรณ (นาคพิพัฒน์) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” พบว่าในด้านข้อเสนอแนะเรื่องการเผยแผ่นั้น ควรให้พระภิกษุ สามเณร ได้สั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชน ให้พระภิกษุสามเณร ทำวัดให้เป็นระเบียบ มีแบบแผน^{๖๗}

สรุปโดยภาพรวม ควรมีการส่งเสริมให้มีการเรียนการสอน เข้ามาในวัดเพื่อที่เยาวชนจะได้เข้ามาสัมผัสกับบรรยากาศที่เป็นจริงและจัดให้มีการปฏิบัติธรรมเป็นประจำเสริมสร้างกิจกรรมที่ทำให้ไม่เบื่อหน่ายจะเป็นดี ส่งเสริมการเรียนรู้ คุณธรรมเป็นขั้นพื้นฐานเพื่อสั่งสอนเยาวชนให้เป็นคนดี นำความรู้ที่ได้รับจากการเผยแผ่ไปปฏิบัติและใช้ในชีวิตประจำวันได้ และทำให้เป็นการสร้างคนดีเข้ามาในสังคม รวมทั้งจะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของสังคม จนถึงระดับประเทศชาติโดยรวม

๕) ความคิดเห็นด้านการสาธารณูปการ จากการศึกษา ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการสาธารณูปการพบว่าโดยรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติให้แนวคิดฯ สาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๘ ใช้คำว่า “องค์การสาธารณูปการ” แต่ในปัจจุบันบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคม และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” ทั้งองค์การสาธารณูปการและการสาธารณูปการ มีความหมายในการรวมกิจการคณะสงฆ์อย่างเดียวกัน กล่าวคือ (๑) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน (๒) กิจการอันเกี่ยวกับการวัดคือ การสร้าง การตั้ง

^{๖๖} พระมหานันท ชยเสโน (บรรจบพุดชา), “การศึกษางานเผยแผ่ของสมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณกมหาเถร), *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), บทคัดย่อ.

^{๖๗} พระชนด นาคสุวรรณ (นาคพิพัฒน์), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” , *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

การรวม การย้าย การยุบเลิกการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง (๓) กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร (๔) การศาสนสมบัติของวัด^{๑๖} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ คุณ โทจันทร์ และเทพพร มังธานี ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ด้านสาธารณูปการ เนื่องจากบริเวณวัดไม่กว้างมาก จึงทำให้จัดศาสนวัตถุและเสนาสนะ ตามสภาพบริเวณวัด ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนที่ตั้งของวัดดำเนินกิจกรรมทางสังคมต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยภายในวัด^{๑๗}

สรุปโดยภาพรวม ในด้านการสาธารณูปการนี้จำเป็นอย่างมากที่ทางคณะสงฆ์ แต่ละวัด ต้องมีความสามัคคีกันช่วยกันสอดส่องดูแล อาคารเสนาสนะต่างๆ ให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อยดูดีเป็นที่น่ามองและช่วยกันซ่อมแซมหากว่าอาคารที่นั้นชำรุดขึ้นมาต้องทำให้มีสภาพที่เหมือนเดิมดูงามตาเป็นที่น่าศรัทธาของประชาชนที่พบเห็น และดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาในวัดเพื่อพักผ่อนใจ อีกทั้งเป็นการสร้างแรงศรัทธาและความน่าเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน อันจะมีผลต่อการทำนุบำรุงส่งเสริมของวัดในเวลาต่อไป

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จากการศึกษา ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการสาธารณสงเคราะห์พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เป็นการแสดงถึงศักยภาพและชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดอาทิตย์ อุดมเวที(ชองดี) สาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงาน บุคคลหรือคณะบุคคล เว้นแต่การนั้นอยู่ในขอบข่ายแห่งการสงเคราะห์หรือ การช่วยเหลือเกื้อกูลอุดหนุนจุนเจือกิจการของรัฐหรือของเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่ซึ่งจะเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไปและการเกื้อกูลทำประโยชน์ร่วมกันทั้งให้คำแนะนำคำสอนความคิดและวัตถุสิ่งของ ตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ถือว่าการให้ธรรมเป็นทานย่อมชนะการให้ทานทั้งปวง ฉะนั้นการสอนหนังสือก็ถือการแนะนำที่เกี่ยวกับความรู้ก็จัดเป็นสาธารณประโยชน์

^{๑๖} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, *สาระสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน*, (ม.ป.ป.), (อัสตานา).

^{๑๗} คุณ โทจันทร์ และเทพพร มังธานี, “รายงานการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ”, (อัสตานา).

ทั้งนั้น^{๒๐} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริธร สุขโขใจ ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา” พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ส่วนใหญ่สรุปได้ว่า เกิดจากการขาดงบประมาณบุคลากร แหล่งวิชา การวางแผน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การประสานงานความร่วมมือและการติดตามประเมินผล^{๒๑}

สรุปโดยภาพรวม หากการบริหารที่มีงบประมาณพอเพียงสำหรับการดำเนินงานแล้วการทำงานหรือการบริหารงานทุกอย่างก็จะเป็นไปอย่างดีและมีประสิทธิภาพ แล้วต้องประกอบกับผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการทำงานอย่างเพียงพอ ต่อความต้องการของคณะสงฆ์ สิ่งสำคัญคือต้องมีจิตใจที่เป็นสาธารณะด้วย รวมถึงปฏิบัติงานด้วยความสามัคคีของคณะสงฆ์จึงจะสามารถดำเนินงานด้านนี้ได้อย่างดี และเกิดประโยชน์สูงสุด

๕.๒.๒ อภิปรายผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

การเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยจำแนกตามสถานภาพคือ เจ้าอาวาสและพระลูกวัด พบว่า เจ้าอาวาสและพระลูกวัดมีความคิดเห็น ต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวัชชัย จารุขมโม (ศรีสุข) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี เปรียบเทียบโดยจำแนกตามสถานภาพโดยภาพรวมมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพ

^{๒๐} พระครูสังฆรักษ์กฤษฏ์ดิศกุล สุขเมธ, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๘๘.

^{๒๑} ศิริธร สุขโขใจ, “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๑), บทคัดย่อ.

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน^{๒๒} และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากมล โปร่งใจ (ขุนศิโร) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป่าซางจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงานคณะสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ในเขตอำเภอ ป่าซางมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่พระสงฆ์ส่วนมากมีระดับการปฏิบัติตามหลักและวิธีการในการบริหารจัดการของการบริหารงานพระสังฆาธิการอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อยซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดอ่อนในการบริหารงาน^{๒๓}

๕.๓ วิเคราะห์ข้อมูลปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มาประยุกต์ใช้กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งสรุปรายละเอียดทั้ง ๖ ด้านดังต่อไปนี้

๑) ด้านการปกครอง

ปัญหาและอุปสรรคด้านการปกครองนั้น สาเหตุหลักประการหนึ่งมาจากการที่พระภิกษุสามเณร ไม่เคร่งครัดในข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ทำให้เกิดปัญหาในด้านอื่นตามมา คือ ทำให้ขาดความเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของเจ้าอาวาสผู้ปกครอง ไม่เคารพในความเป็นอาวุโส อันเป็นสาเหตุแห่งความแตกแยก ขาดความสมัครสมานสามัคคี ไม่มีเมตตาธรรมในการเป็นอยู่ร่วมกัน ประกอบกับเจ้าอาวาสผู้ปกครองบางรูปยังขาดประสบการณ์ในการปกครอง นอกจากนี้บางวัดบางพื้นที่ยังมีปัญหาในเรื่องความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้าน ที่มีความเห็นไม่ตรงกันทำให้ระบบการปกครองของวัดนั้นขาดเสถียรภาพและขาดความน่าเชื่อถือ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย

^{๒๒} พระวัชชัย จารุมโม (ศรีสุข), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแสง จังหวัดสระบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ.๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^{๒๓} พระมหากมล โปร่งใจ (ขุนศิโร), “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป่าซางจังหวัดลำพูน”, รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (การเมืองและการปกครอง), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

ข้อเสนอแนะ

ควรดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช โดยยึดหลักแห่งสามัคคีธรรมในการอยู่ร่วมกัน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้านโดยใช้หลักแห่งสังคหัตถุธรรมอันเป็นการเชื่อมโยงแห่งความดีงามให้เกิดขึ้นระหว่างวัดกับชาวบ้าน ในส่วนของคณะสงฆ์ควรมีการประชุมชี้แจงให้เจ้าคณะระดับผู้ปกครองได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตรปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด

๒) ด้านศาสนศึกษา

ปัญหาและอุปสรรคด้านศาสนศึกษาขาดบุคลากรทางการศึกษาที่ทรงความรู้ความสามารถ และมีความเสียสละอย่างจริงจัง ในการที่จะถ่ายทอดวิชาความรู้แก่พระภิกษุสามเณรทั้งในส่วนปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี นอกจากจะขาดครูผู้เสียสละอย่างจริงจังแล้วยังขาดงบประมาณในการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ และขาดแรงจูงใจในการเรียนการสอน โดยที่ผู้เรียนยังไม่รู้เลยว่า เรียนไปแล้วจะได้อะไร เพราะขาดการประชาสัมพันธ์ด้านการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะ

ด้านศาสนศึกษาควรสนับสนุนส่งเสริมบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถทั้งในด้านคฤหัสถ์และคฤหัสถ์ให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งในส่วนที่เป็นนักธรรมบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ และในระดับอุดมศึกษา และควรสนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา เช่น หนังสือ สื่อการเรียนการสอนต่างๆที่ทันสมัย นอกจากนั้นควรตั้งกองทุนการศึกษาสนับสนุนให้แก่พระภิกษุ สามเณร ที่มีความตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียนรวมถึงการสนับสนุนในด้านทุนการศึกษา

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาสงเคราะห์ส่วนใหญ่เกิดจากการที่วัดแต่ละวัดไม่บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่จะเข้ามารับผิดชอบในการจัดการศึกษา และที่ยิ่งไปกว่านั้นไม่มีอาคารสถานที่ ที่จะอำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษา บางครั้งวัดอยู่ห่างไกลจากความเจริญ ซึ่งขาดทั้งบุคลากรและงบประมาณในการจัดการ

ข้อเสนอแนะ

วัดแต่ละวัดควรตั้งกองทุนในการจัดการศึกษา เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจแก่ครูผู้สอน และนักเรียนนักศึกษาที่มาเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ควรที่

คณะสงฆ์จะได้เข้าไปดูแล หรือสนับสนุนส่งเสริมโดยการส่งพระธรรมจาริกที่มีความเสียสละเข้าไปสอนวิชาศีลธรรมให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นได้เข้าถึงธรรมอย่างจริงจัง

๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ปัญหาและอุปสรรคด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่จะเป็นกลไกในการนำหลักธรรมไปชี้แจงแสดงได้อย่างชัดเจน และเข้าถึงจิตใจของศรัทธาประชาชนอย่างแท้จริง ขาดการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงาน องค์กรที่จะเข้ามาช่วยเหลือทั้งในด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

คณะสงฆ์ควรสนับสนุนให้พระที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ เพราะแต่ละจังหวัดมีหน่วยงานพระธรรมทูต พระธรรมจาริก พระจริยานิเทศก์ และพระสอนศีลธรรม ตลอดจนครูอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถได้มีโอกาสเข้าไปแสดงบทบาทอย่างเต็มที่ โดยการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าคณะผู้ปกครอง

๕) ด้านสาธารณูปการ

ปัญหาและอุปสรรคด้านการสาธารณูปการปัจจุบันนี้ยังขาดการวางแผน และรูปแบบที่ชัดเจนในการก่อสร้าง และการพัฒนาวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการก่อสร้างของแต่ละวัด สร้างขึ้นตามจินตนาการของเจ้าอาวาสแต่ละวัด วัดไหนที่มีทุนมากก็สร้างได้วิจิตรพิสดารตามที่ต้องการ วัดไหนที่ขาดทุนทรัพย์ก็สร้างตามมีตามเกิด เอาแน่นอนไม่ได้ บางวัดสร้างโดยขาดการวางแผนทำให้บริเวณวัดไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และที่ร้ายไปกว่านั้นบางวัดก็ไปทำลายศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมให้เสียไป โดยขาดการคำนึงถึงรูปแบบที่ต้องดำรง

ข้อเสนอแนะ

ควรให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการวางแผนในการก่อสร้างกับท่านเจ้าอาวาสทุกวัดอย่างทั่วถึง และควรวางระเบียบโดยให้แต่ละวัดเสนอแบบแปลนต่อเจ้าคณะผู้ปกครองตามลำดับขั้นเพื่อขอความเห็นชอบ ก่อนที่จะทำการก่อสร้างหรือบูรณะ ในส่วนของงบประมาณควรพิจารณาให้ความช่วยเหลือวัดที่ยากจน ไม่ควรให้แต่เฉพาะวัดที่ร่ำรวยหรือวัดที่มีความเจริญอยู่แล้ว

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ปัญหาและอุปสรรคด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่มีหน่วยงานหรือคณะกรรมการที่รับผิดชอบในด้านการสาธารณสงเคราะห์อย่างชัดเจน จากเหตุการณ์ที่ผ่านมาส่วนมากเป็นการตั้งกรรมการเฉพาะกิจที่รับผิดชอบปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า จึงทำให้ไม่มีผู้รับผิดชอบในการที่จะจัดหากองทุนที่จะนำมาช่วยเหลือคณะสงฆ์หรือประชาชนที่ตกทุกข์ได้ยากอย่างจริงจัง แม้กระทั่งในส่วนของการสนับสนุนการศึกษาทั้งที่เป็นของคณะสงฆ์และสนับสนุนการศึกษาของเด็กและ

เยาวชน ยังไม่มีกองทุนอย่างเป็นทางการ มีกองทุนเฉพาะกิจที่มอบทุนการศึกษาปีละ ๑ ครั้ง ซึ่งเป็นเงินที่ได้รับบริจาคจากพระสงฆ์ระดับเจ้าคณะผู้ปกครอง

ข้อเสนอแนะ

ควรมีหน่วยงานหรือคณะกรรมการที่รับผิดชอบในด้านการสาธารณสงเคราะห์ประจำคณะสงฆ์อำเภอหรือจังหวัด และควรจัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิการศึกษาช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เรียนดีมีความประพฤติดีแต่ยากจน และควรพิจารณาให้ทุกระดับการศึกษา

๕.๔ ข้อเสนอแนะ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในปัจจุบันนี้ ถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความยั่งยืนและการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา การกิจหลักทั้ง ๖ ด้านของการบริหารคณะสงฆ์ ก็ต้องมีการควบคุมการดูแลและมีระเบียบแบบแผนของคณะสงฆ์ เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติและการพัฒนาคณะสงฆ์ให้คงงามตามจารีตแห่งสงฆ์

๕.๔.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติด้านนโยบาย

๑) **ด้านการปกครอง** คณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญต่อการกำกับดูแล ปฏิบัติตามกฎหมายของวัดให้เหมาะสม ไม่เคร่งครัดเกินไปหรือหย่อนยานเกินไป การปกครองเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสและภิกษุสามเณร ถ้าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสังคมในปัจจุบันเป็นบรรทัดฐานเพื่อให้เกิดความสมดุลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสมณะ การให้ความเคารพกันตามลำดับความอาวุโส

๒) **ด้านการศาสนศึกษา** คณะสงฆ์ควรดำเนินงานอบรมความรู้ให้แก่พุทธศาสนิกชน คณะสงฆ์ควรจะให้ศิษย์พระเข้าไปช่วยสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ได้อย่างต่อเนื่องสำหรับอบรมเยาวชนจะได้ยึดเอาหลักธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต และควรจัดสถานที่ของวัดให้เหมาะสมรองรับเพื่อเป็นที่สำหรับเป็นค่ายพุทธบุตรอบรมเยาวชน ประชาชน และสามารถนำหลักธรรมไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันได้

๓) **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** คณะสงฆ์ควรให้การสนับสนุน ส่งเสริม การเป็นครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานที่ศึกษานั้นๆ ทางคณะสงฆ์ควรจัดหาและส่งไปฝึกอบรมเสริมความรู้เพื่อที่จะได้บุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการสอน ให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสในการแสดงความสามารถตามสติปัญญา ในด้านต่างๆ เช่น อบรมเยาวชน การเผยแพร่ธรรมให้กับประชาชน อันจะเป็นแรงกระตุ้น ให้พระสงฆ์และสามเณรได้พัฒนาศักยภาพของตนให้เพิ่มมากขึ้น

๔) **ด้านการเผยแผ่** คณะสงฆ์ควรสั่งให้แต่ละวัดหมั่นทำกิจวัตรของสงฆ์ให้ครบถ้วน เช่น การสวดมนต์เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้พบเห็น ส่งเสริมให้มีการออกไปเผยแผ่ธรรมตาม

สถานที่ต่างๆ สถานศึกษา หรือในสถานที่ราชการ เพื่ออบรมความรู้คุณแก่ทุกคนที่สนใจเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปในตัว สำหรับการใช้ชีวิตประจำวัน

๕) **ด้านการสาธารณูปการ** ผู้ปกครองทุกวัด ควรมีการวางแผนในการซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ และการก่อสร้างเสนาสนะ โดยการจัดหากองทุนบำรุงวัด การจัดการทอดกฐิน การทอดผ้าป่า เพื่อการบำรุงวัด คณะสงฆ์ควรมีการประชุมวางแผนให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการจัดสรรงบประมาณของตนเองที่มีอยู่ให้เหมาะสมและคุ้มค่าที่สุดในเรื่องการดูแลและการบำรุงรักษาอาคารเสนาสนะของวัดรวมทั้งการก่อสร้างเพื่อเติมเพื่อให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์น่าอยู่อาศัย

๖) **ด้านการสาธารณสงเคราะห์** พระภิกษุสงฆ์ควรมีบทบาทในการส่งเสริม ด้วยการปลูกจิตสำนึก ให้เข้าถึงชุมชน สร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน การสื่อธรรมเข้าสู่ชุมชน การส่งเสริมศีลธรรม ซึ่งควรจะต้องเป้าหมายไว้ให้ชุมชนชนปลอดอบายมุขด้วยอุบาย ดำเนินการในการป้องกันยาเสพติดให้โทษ เพื่อเป็นการป้องกันภัยจากอบายมุขทุกอย่างสู่ลูกหลานและคณะสงฆ์ เป็นการป้องกันการเสื่อมเสียชื่อเสียง ของหมู่คณะด้วย

ข้อเสนอแนะโดยสรุป ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ของเจ้าอาวาสและพระลูกวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับพุทธจักร เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม ตลอดถึงการพัฒนาศาสนา การศึกษาและอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคณะสงฆ์ โดยใช้หลักหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการ พระภิกษุสามเณร ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ทุกรูปควรที่จะคำนึงถึงหน้าที่ของตนเองเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของคณะสงฆ์ และเป็นการสร้างความมั่นคง ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองแพร่ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ในปัจจุบันและอนาคตได้

๕.๔.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้ประมวลองค์ความรู้และผลที่ได้จากการศึกษา เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพของการบริหารคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พร้อมทั้งศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ในปัจจุบันและอนาคตได้ ผู้ที่สนใจศึกษาและต่อยอดจากผลการวิจัยเรื่องนี้ สามารถนำผลการวิจัยไปทำการศึกษาเปรียบเทียบจากกลุ่มประชากรในเขตพื้นที่ที่ต่างกัน ว่ามีผลแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญอย่างไรบ้าง แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ร่วมกัน